

محمدعلی کریمخانی، خواننده «آدمد ای شاه پناهم بده» درگذشت

محمدعلی کریمخانی خواننده

دوستانم در مجموعه آستان قدس گفته‌ام اگر می‌شود کاری کنند، اما هنوز هیچ خبری نشده که بتوانم صاحب قبری در حرم امام هشتم شوم. دوست داشتم خادم هم شوم که فعلا با این وضعیت جسمانی، اصلا بعید می‌دانم اگر هم جور بشود، بتوانم از عهده آن بر بیایم.» با وجود اینکه آرزوی این هنرمند دفن‌شدن در جوار امام رضا بود، این اتفاق نیفتاد و مراسم تدفین او روز گذشته در زادگاه استاد، شهر نجره از توابع شهرستان تاکستان برگزار شد.

از هنرمندان تلاش می‌کردند تا بتوانند این‌گونه بخوانند. جنس صدای استاد کریمخانی و آثاری که می‌خواند باعث محبوبیت وی شده بود و از او به‌عنوان هنرمند پیشکسوت و خوش‌صدا یاد می‌کردند. مرحوم کریمخانی در همان گفت‌وگو و درباره اینکه آرزو دارد در جوار امام‌رضا(ع) دفن شود، گفته بود: «تنها آرزویم در این شب‌ها و روزها، به دست آوردن سلامتی است. آرزوی دیگرم، خاک‌شدن در حرم امام‌رضاست. بارها به

سالگی درگذشت؛ هنرمندی که زاده شهر قزوین بود و به‌واسطه ارادتش به اهل بیت و به‌طور خاص امام‌رضا(ع) مشهور شد و از کودکی در مجالس مذهبی مداحی می‌کرد و پس از مهاجرتش به تهران بیشتر به دنبال این موضوع بود تا به آرزویش یعنی مداحی برای اهل بیت برسد. یکی از ویژگی‌هایی که استاد کریمخانی داشت، قدرت صدای بالا و کم‌نقصش بود، این ویژگی حتی در سال‌های پایانی زندگی‌اش هم همراهش بود و بسیاری

این همه دویدن و حرص زدن برای مال دنیا، چه فایده‌ای دارد؟! به‌قدر وسع باید کوشید و به قدر گذران زندگی باید تلاش کرد! اما بیشتر از آن، به چه دردی می‌خورد؟! من، فقط چشم‌انتظار دیدار حضرت ابا‌عبدالله(ع) و امام‌رضا(ع)، هنگام مرگ هستم.» اینها بخشی از گفت‌وگو با محمدعلی کریمخانی، خواننده قطعه مشهور «آدمد ای شاه پناهم بده» که در پایگاه اطلاع‌رسانی هیات رزمندگان اسلام منتشر شده، است. این هنرمند متعهد شامگاه دوشنبه در سن ۷۱

کیانا تصدیق مقدم

خبرنگار

«اصلا از مرگ، هراسی ندارم! شاید برای‌تان جالب باشد که این روزها، وقتی که بیماری بیشتر به من فشار می‌آورد، روی تخت می‌نشینم و خواب به چشم نمی‌آید. خودم را میان قبر و چشم‌انتظار سیدالشهداء و امام‌رضا حس می‌کنم. واقعا این دنیا چه چیزی دارد که ما باید به آن دل خوش کنیم؟!‌

قطعه‌ای که ماندگار شد

کریمخانی در وصف امام رضا(ع) خواند و آریا عظیمی‌نژاد آهنگسازی آن را انجام داد و مرحوم حبیب‌الله چایچیان شعرش را سرود. این هنرمند با خواندن این اثر بیشتر از قبل به شهرت رسید. او در گفت‌وگویی بیان کرده بود از کودکی آرزو داشته تا در مدح امام‌رضا(ع) بخواند و آنچه خوانده ماندگار شود. پس از خواندن این قطعه دعایش مستجاب شد، به‌طوری که مخاطبان استاد کریمخانی را به نام خواننده اثر «آدمد ای شاه پناهم بده» می‌شناختند. عظیمی‌نژاد درباره ساخت این اثر گفته بود: «به من گفتند چرا وقتی اول شعر غلط خوانده شده تصحیح نکردی، من از حال این اثر خوشم آمد و برایم بسیار جذاب شد و ادبیات را فراموش کردم و آن حسی که کریمخانی موقع خواندنش داشت، برایم مهم‌تر بود. ابتدای ضبط نمی‌توانستم خوب کار را پیش ببریم و می‌خواستم ضبط را تعطیل کنم، کریمخانی گریه کرد و گفت یعنی من لیاقت ندارم برای ارباب کاری را بخوانم و بعد دوباره از من خواست که قطعه را از اول بخوانم وقتی خواند نتیجه‌اش شد همین چیزی که می‌شنوید و برای من هم غیرقابل‌باور بود این تغییر.» از دیگر آثار مشهور وی می‌توان به «تجواي عاشورایی» و «حسین آرام جانم» اشاره کرد.

استاد کریمخانی آثار متعددی از خود به‌جای گذاشته که همه آنها در زمره آثار مذهبی است. آلبوم «ساقی سرمست» کار مشترکی از محمدعلی کریمخانی و آریا عظیمی‌نژاد است. محمد اصفهانی درباره این اثر در همان سال‌ها گفته بود: «آثار آوازی این آلبوم کاملا بداهه بوده و حتی گاه نسبت به اسلوب‌هایی که در تنظیم یا اجرای آثار مذهبی توام با موسیقی در این روزگار متداول و معمول است، خرق عادت محسوب می‌شود؛ لذا شنیدن با تامل و استمرار در استماع آن را به عزیزان مخاطب توصیه می‌کنم. صدای منحصر به فرد کریمخانی در دهه پنجم از زندگانی‌اش که ای کاش زودتر به قدر و قدرتش پی می‌برد و می‌بردند و ذوق هنری و بدعت‌گرایی آریا عظیمی‌نژاد در تصنیف مجموعه حاضر، هریک به وسعتی درخور توجه و تامل می‌درخشند و سرانجام نام مبارک بزرگمرد تاریخ عشق و ایثار امام حسین(ع) که بر تارک این اثر می‌درخشد و همه چیز را با خود به اوج می‌برد، همگی از دلایل استوار ارزشمندی مجموعه حاضرند.» تنظیم و حال‌وهوای این اثر با آثار دیگری که برای امام حسین خوانده شده، متفاوت است.

«آدمد ای شاه پناهم بده» قطعه معروفی است که استاد

استاد کریمخانی در نگاه هنرمندان

در همین نشست علیرضا کتابدار که اجرای برنامه را برعهده داشت، گفت که استاد کریمخانی و استاد سلیم مودن‌زاده تنها نوحه‌خوانانی‌اند که توانایی اجرای مرصع‌خوانی را دارند. آریا عظیمی‌نژاد هم در این مراسم درباره تاثیرگذاری این هنرمند فقید گفته بود: «محمدعلی کریمخانی حمد و ثناء را به‌گونه‌ای به من نشان داد که فارغ از وابستگی‌ها و جبر بود و او و من این کار را نه با سفارش که با عشق انجام دادیم. جنس وابستگی‌های او فرق داشت و خوشحالم که به‌واسطه محمد اصفهانی افتخار آشنایی با کریمخانی را پیدا کرده‌ام و تجربیات جدیدی کسب کردم. درباره تولید این اثر باید بگویم چه من صاحب دین بودم و نبودم، چه در جمهوری اسلامی زندگی می‌کردم یا در نظام دیگری بودم، بدون شک به ساخت چنین اثری افتخار می‌کردم.» پس از درگذشت این هنرمند، آریا عظیمی‌نژاد در صفحه اینستاگرامش نوشت: «سکوت می‌کنم... انگار حنجره‌ام از کار افتاده... انگار صدام را از دست داده‌ام. استاد کریمخانی به اربابش پیوست. آمده، آمده، ای شاه پناهم بده.»

به استاد کریمخانی تقدیم می‌کنم.» در نشست رونمایی از آلبوم «ساقی سرمست» که در سال ۱۳۹۱ برگزار شده بود، محمد اصفهانی هم حضور داشت. این خواننده درباره ویژگی‌های صدای استاد کریمخانی گفته بود: «از سال ۶۴ با محمدعلی کریمخانی آشنا شدم و سال‌های بعد نیز که در رادیو با آقای صبحدل همکاری می‌کردم، این دغدغه را داشتم که ایشان را فریاد بزنم، چرا که احساس می‌کردم صدای کریمخانی شناخته نشده است. صدای محمدعلی کریمخانی صدایی تکرارناپذیر با حجمی عجیب است و او روحیه‌ای خطرپذیر و خطرکننده دارد. او یک پدیده استثنایی است و لازم نیست برای این صحبت مدرک و دلیل بیاورم؛ چرا که آلبوم او منتشر شده است.» وی ادامه داد: «تأسف می‌خورم که او در معرفی خود به جامعه کوتاهی کرده است اما چیزی که هست او همیشه از کار با موسیقی نگران بود و می‌گفت من مداح امام‌حسین(ع) هستم و با موسیقی نمی‌دانم چه کار کنم. اما من به او گفتم در این آلبوم با آریا عظیمی‌نژاد همکاری خواهد کرد و عظیمی‌نژاد از آن هنرمندانی نیست که کسی از کار با او نگران باشد.»

همایون شجریان خواننده در مراسم رونمایی از آلبوم موسیقی «ایران من» درباره الگوگیری از استاد کریمخانی گفت: «اگر بخوام درباره آلبوم «ایران من» صحبت کنم باید بگویم یک مطلب کلی وجود دارد. مادر این آلبوم از نوازندگان ترکیه‌ای و ارمنستانی استفاده کردیم که برای من جالب‌توجه بود. این آلبوم ترکیبی از کنسرت «سی» و کنسرت «ایران من» است. ما در کنسرت «سی» آوازی داشتیم که در آن از استاد کریمخانی الگو گرفتیم. من واقعا مبهوت صدای این هنرمند بودم. تلاش کردم با استفاده از هنرمندی ایشان این کار را بخوانم.» وی با ذکر خاطره‌ای از محمد اصفهانی پیرامون حضور استاد کریمخانی در دفتر شرکت دل‌آواز با حضور محمد‌رضا شجریان گفت: «سال قبل استاد کریمخانی ملاقاتی با پدرم در دفتر قدیمی شرکت دل‌آواز داشتند. پدرم این هنرمند را نمی‌شناخت اما می‌گفت پسرم وقتی این هنرمند در شرکت می‌خواند پنجره‌های دفتر می‌لرزید. به‌هرحال این را گفتم که نکته‌ای از پدر را یاد کنم که می‌گفت اوج‌خوانی یک هنرمند باید به نحوی باشد دل مخاطب را به دست آورد بنابراین من این قطعه را

روایت شگفت‌انگیز سروده‌شدن و خواندن «قطعه بهشت»

دلچسپی‌اش به این است که حضرت جواب بدهند. بازوی مادر را گرفته بودم و همین‌طور به سمت ضریح حرکت می‌کردیم که در همین حال این شعر را سرودم: آدمد ای شاه، پناهم بده/ خط امانی ز گناهم بده/ ای حرمت ملجأ درماندگان/ دور مران از در و راهم بده/ ای گل بی‌خار گلستان عشق/ قرب مکانی چو گیاهم بده/ لایق وصل تو که من نیستم/ اذن به یک لحظه نگاهم بده. وقتی شعر به «تخلص» رسید، دیدم مادرم با آن ازدحام که آدم سالم نمی‌توانست برود، خودش را به ضریح رساند و ضریح را بوسید. من هم ضریح را بوسیدم و این شعر درحقیقت، زبان حال مادرم در آخرین لحظات عمرش است.»

و درکنار این روایت بشنوید ماجرای خوانده‌شدن این قطعه را از زبان مرحوم کریمخانی در گفت‌وگویش با «تسنیم»: روایت عجیبی که نشان می‌دهد این کار چقدر دلی و منطقی با حال و احوال سازندگانش بوده است: «دلیلش این است که ما برای تهیه این کار به امام‌رضا(ع) توسل کردیم و کار را به صاحبش سپردیم. شاید حدود چهار ساعت زمان برد تا این قطعه که شامل سه بیت

است، آماده شود. البته من حدود پنج یا شش بیت را خواندم ولی همین سه بیت انتخاب و ماندگار شد. مدام می‌خواندیم ولی کار درستی تهیه نمی‌شد و خودمان را راضی نمی‌کرد. انگار در پی گمشده‌ای بودیم تا اینکه عظیمی‌نژاد بلند شد تا چای بپاورد. من که دلگیر شده بودم از اینکه تلاشم به نتیجه نمی‌رسید، گفتم که برویم شاید لیاقت این کار را نداریم. دلم گرفته بود و از اعماق قلبم آهی کشیدم، چون دلم خیلی سوخته بود از اینکه لیاقت کار برای امام‌رضا(ع) را نداشته‌ام. ناگهان حسی به من دست داد که نمی‌توانم آن لحظه را توصیف کنم، حسی غریب بود که متوجه شدم شاید اگر بار دیگر تلاش کنیم، تلاش ما به نتیجه برسد. عظیمی‌نژاد را صدا زدم، شروع کردیم. اگر به‌خاطر داشته باشید من ابتدای شعر گفتم «آمده‌ام» و بار دیگر برگشتم و شعر را تکرار کرده‌ام که: «آدمد ای شاه...» عظیمی‌نژاد دلش نمی‌آمد همان «آمده‌ام» از ابتدای شعر را حذف کند، معتقد بود هرچند با شعر هماهنگ و جور نیست ولی تأثیری دارد که نباید نادیده گرفته شود.»

مستندی برای کریمخانی

مستند «حکایت‌گونه‌ای که تر شد» به کارگردانی جلیل عامل‌صادقی درباره اثر «آدمد ای شاه پناهم بده» تولید شد. در این مستند با استاد کریمخانی گفت‌وگو می‌کنند. درواقع گزارشی از چگونگی ساخت این قطعه در این مستند ارائه می‌شود و در پایان آن بخشی از واکنش‌های مردم را بعد از شنیدن این اثر در قالب فیلم‌نشان دادند که میزان علاقه‌شان را اول به امام‌رضا(ع) و بعد به این اثر نشان می‌دهند. در این مستند ۲۰ دقیقه‌ای که کار تصویربرداری آن در شهر تهران و شهر مشهد انجام شده، هنرمندانی که کارهایی با موضوع امام‌رضا(ع) داشته‌اند حضور دارند که امیرحسن مدرس یکی از آنهاست و این هنرمندان درباره این قطعه اظهارنظر می‌کنند. گفتنی است روز گذشته و به‌مناسبت درگذشت این هنرمند گفتیم مادرچان! از همین‌جا سلام بدهی زیارت است. گفت که ما قدیمی‌ها تا ضریح را نبوسیم به دل‌مان نمی‌چسبد. گفتیم